

SAKSBEHANDLER
Kaare Stang

VÅR REF.
20/00252-2

ARK. Sakarkiv
2.2.7

Juridisk seksjon

DERES REF.
2019/37383-6

INNVALGSTELEFON

98 20 28 25

DERES DATO

VÅR DATO

06.01.2020

TELEFAKS

+47 22 94 04 04

postmottak@ra.no

www.riksantikvaren.no

Kvalvik og Kaada Arkitekter
Nytorget 1
4012 Stavanger

Att: Arkitekt Åse-Kari Kvalvik

Tollboden, Skansegaten 2, gnr./bnr. 55/1215 i Stavanger kommune - Klage på avslag på søknad om dispensasjon - Avgjørelse i klagesak

Vi viser til mottatt brev av 29. oktober 2019 vedrørende klage på vedtak om avslag på søknad om dispensasjon etter kulturminneloven og Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer.

Rogaland fylkeskommune fattet vedtak den 8. oktober 2019 med avslag på søknad om dispensasjon fra vedtak om fredning av Tollboden i Stavanger. Arkitektfirmaet AK2 har på vegne av eierfirmaet påklaget vedtaket i brev av 29. oktober 2019. Bygningen eies i dag av Camar Eiendom AS og er leid ut som kontorareal til oljeselskapet DNO.

Stavanger tollbod er fredet i.h.t. kulturminneloven § 22a ved forskrift den 25. juni 2013, og inngår i Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, se forskriftens § 6-1. Fredningen er tinglyst 11. juli 2013.

Klagefrist

Klagen er mottatt innenfor klagefristens utløp, jevnfør fristen i forvaltningsloven § 29 første ledd. Klagen tas til behandling.

Fylkeskommunens avslag

Fylkeskommunens begrunnelse for avslaget (brev 8. oktober 2019) var at de vurderer at det omsøkte tiltaket vil utgjøre et vesentlig inngrep i kulturminnet, jf. ordlyden i dispensasjons-hjemmelen i kulturminneloven § 15a første ledd. I denne vurderingen var bare alternativ 1 vurdert (se nærmere redegjørelse om alternativer nedenfor).

Klagens anførsler

Klageren har følgende anførsler:

- Vedrørende særlig tilfelle

Klager mener at tiltaket vil være et særlig tilfelle for å legge til rette for kontorfasiliteter utover de arealene som finnes i dag.

- Vedrørende vesentlig inngrep

Tiltaket vil ifølge klager ikke innebære et vesentlig inngrep i kulturminnet. Klager skriver at tollboden med materialvalg og detaljering, er en så markant og tydelig bygning, at den kulturhistoriske og arkitektoniske verdien ikke kan svekkes.

- Påbygg

Klager anfører at det omsøkte tiltaket kun vil tangere opprinnelig bygningsstruktur, og ikke medføre endringer i verken fasadeuttrykk eller i byggets hoved konstruksjon. Klager skriver at påbygget vil gi en kontrast til tollbodens ulike bygningsformer og materialvalg som ifølge klager vil være berikende for bygget og området rundt.

Rogaland fylkeskommunes vurdering i klagerunde

Fylkeskommunen har i klagerunden opprettholdt sitt syn. Tiltaket anses å være så omfattende og inngripende i tollbodens fasade at dette må anses som vesentlig. Fylkesrådmannen skriver kort at han ikke kan se at klagen tilfører nye momenter eller argumenter som endrer denne vurderingen.

Omsøkte tiltak

For å få saken ytterligere opplyst, avholdt Riksantikvaren et møte med arkitektfirmaene AK2 og Snøhetta den 2. desember 2019. I møtet ble skissene lagt frem og intensjoner bak dem ble utdypet.

- Alternativ 1

Alternativ 1 er fremmet som endelig forslag. Dette forslaget som ble avslått av Rogaland fylkeskommune og derfor gjenstand for klage, innebærer en arkitektonisk konstruksjon med et buet «frittsvevende» arkitektonisk volum støttet opp med pilarer, som i mindre grad kommer i direkte fysisk berøring med den fredete hoveddelen av Tollboden, men som i desto større grad påvirker den omgivelser og tollbodens totale visuelle uttrykk.

- Alternativ 2

I nevnte møte hos Riksantikvaren 2. desember 2019 la arkitektfirmaene frem et alternativ 2, som ikke er fremmet i klagerunden. Dette alternativet innebærer et mindre og rektangulært påbygg over det én etasjes sidebygget; pakkhuset som ikke er fredet, samt et mindre vertikalt rektangulært påbygg mellom hovedtårnene på den fredete tollboden. Arkitektfirmaene ba om dette alternativ også skulle vurderes i klagerunden.

Generelt om den fredete bygningen

Tollboden i Stavanger har en fremtredende plass ved sjøen. Bygningen har vegger i blendet tegl og har valmet tak. Bygningens fasader er rikt utsmykket med kvader-imitasjon i vegg hjørnene, samt to hjørnetårn. Sørfasaden har et større inngangsparti med et kraftig bufelt og sidevinduer ved hoveddøren som leder inn til et større trappeløp.

Stavanger tollbod ble oppført under tre år fra 1904 til 1907, og er tegnet av arkitekt August Steenberg Schak Bull (1858-1956) fra Bergen. Som arkitekt var Schak Bull påvirket av den såkalte berlinerklassisismen, noe som delvis også sees i Stavanger gamle tollbod, særlig i bygningens vinduer som er utformet i nybarokk. Synlig kvaderstein i sokkeletasjen og tydeliggjøring av bygningens konstruksjonsdetaljer viser påvirkning fra jugendstilen og den engelske Arts & Crafts-bevegelsen. Kraftige blindarkader markerer gesimsene. Dette er stilmessig en rest fra 1800-historisme og en revitalisering av arkitektoniske uttrykk fra middelalderen.

Riksantikvarens vurdering

Fra innseilingen til Vågen i Stavanger sentrum fremtrer bygningen tydelig. Husets autorative funksjon som bygning for myndighetsutøvelse gjenspeiles både i utforming og plassering i by- og sjølandskapet. Bygningen som opprinnelig representerte det statlige tollvesenet, ligger godt synlig ved inn- og utseiling fra Vågen, og kan sees også fra land fra mange vinkler.

Snøhettas forslag, alternativ 1 og alternativ 2 har begge et formspråk og volum som i stor grad konkurrerer med den fredete bygningens uttrykk, og endrer dennes karakter slik at den får en mer underordnet rolle i by- og sjølandskapet.

Alternativ 1 viser et større påbygg med et nytt sirkelformet øvre etasjenivå over den ikke-fredete pakkhusdelen, hvor bygningsvolumet hviler på egne søyler foran pakkhusdelen. Under det sirkulære etasjenivået er innplassert en ny mellometasje, og mellometasjen foreslås koblet på den fredete tårnbygningen med gjennomgangspassasje. Det sirkelformede nye bygningsvolumet er tenkt på høyde med tårnene i den fredete hoveddelen. Den sirkelformede bygningsdelen vil fysisk være bredere enn eksisterende hoved fasade sett fra siden, slik at sirkelen kraftig vil «skyte ut» når hele bygningskomplekset sees sidelangs fra sørvest og nordvest.

Alternativ 2 viser et rektangulært, noe mindre synlig påbygg på pakkhusdelen, samt et mindre separat vertikalt påbygg med flatt tak mellom tårnene på den fredete hoveddelen.

Riksantikvaren mener at det er viktig at den opprinnelige bygningens arkitektoniske kraft og tydelige visuelle representasjon i landskapet opprettholdes. Snøhettas forslag (alternativ 1) med et større bueformet arkitektonisk volum på pilarer som ruver over pakkhusdelen, og som kobles på den fredete tårnbygningen med et nytt mellometasjenivå, vil etter vår oppfatning klart svekke den opprinnelige bygningens visuelle kraft i by- og sjølandskapet. Dette vil også sterkt påvirke den fredete hovedbygningens uttrykk, og endre dens karakter sett fra flere vinkler. Det samme gjelder (om enn i noe mindre grad), det alternative forslag 2. Ved alternativ 2 gjelder dette særlig det massive rektangulære påbygget på pakkhusdelen og det lille rektangulære vertikale påbygget mellom tårnene på den fredete hovedbygningen. Sistnevnte forstyrrer den fredete bygningens uttrykk ved at det rektangulære volumet blir dominerende og symmetrien i den opprinnelige bygningens tårnløsning delvis forsvinner.

Riksantikvaren kan ikke akseptere dette, og vurderer i begge tilfeller at dette vil innebære et vesentlig inngrep i den fredete bygningen som det ikke er lovmessig adgang til å gi i.h.t. fredningsforskriftens dispensasjonsbestemmelse i forskriftens § 1-4 første ledd, hvor det heter at det kun kan gis dispensasjon til tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet.

I forskriftens § 1-4 andre ledd er dispensasjonsadgangen nærmere definert slik: «Ved avgjørelsen av hva som utgjør særlige tilfelle skal det legges vekt på i hvilken grad tiltaket er nødvendig av hensyn til formålet med fredningen, herunder a) istandsetting og restaurering, b) utskiftning av ødelagt materiale og eller vegetasjon, c) tilbakeføringer til opprinnelig eller tidligere utseende og konstruksjoner under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på et sikkert dokumentert grunnlag og i tråd med tradisjonelle metoder og materialbruk, d) brannsikringstiltak, e) andre tiltak som skal beskytte kulturminnet.» I § 1-4 tredje ledd heter det: «I vurderingen av hva som utgjør særlige tilfeller kan det også legges vekt på tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning, som for eksempel hensyn til sikkerhet og andre forhold av vesentlig betydning.»

Det er korrekt som klager skriver at det omsøkte tiltaket, som vist i alternativ 1, vil tangere den fredete bygningsstruktur i begrenset grad, men dette vil i praksis medføre store endringer i bygningens totale fasadeuttrykk og virkning i landskapet.

Klager anfører at man har gjort lignede inngrep på eldre vernede bygninger andre steder i landet, blant annet i Trondheim (Rockheim). Dette kan ikke tillegges vekt i denne saken, ettersom disse eksemplene berører bygninger som ikke er fredet.

Riksantikvaren vil påpeke at det på dette stadium ikke er utredet hvorvidt en del av det økte arealbehov til kontorfasiliteter kan ivaretas ved å ta i bruk pakkhusdelen også til dette formål. Dette bør utredes nærmere og kan løse noe av det utvidete arealbehov. Eksakte mål for det nye kontorbehov med konkret antall nye kvadratmeter areal, er ikke oppgitt i søknaden.

Konklusjon

Klagen tas ikke til følge.

Rogaland fylkeskommunes vedtak av 8. oktober 2019 med avslag opprettholdes.

Klagerne bør gå i dialog med fylkeskommunen og se om det kan finnes andre løsninger som på en mer skånsom måte vil kunne ivareta det utvidede arealbehov.

Denne avgjørelse er endelig og kan ikke påklages.

Vennlig hilsen

Anne-Judith Munthe-Kaas (e.f.)
avdelingsdirektør

Kaare Stang
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Stavanger kommune, Postboks 8001, 4068 STAVANGER/ Rogaland fylkeskommune, Postboks 130 sentrum, 4001 STAVANGER